

Ігри

Вдома

Переклад та друк посібника українською мовою були здійснені за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). Думки, висловлені в публікації, не обов'язково відображають політики та погляди ЮНІСЕФ.

Зміст

Вступ до посібника та вправ	4
Обґрунтування	4
Підготовка простору та налаштування	5
Встановлення і підтримання контакту	5
Описати, назвати, похвалити	5
Позитивні ознаки та заохочувальні слова і фрази	6
Основні показники розвитку дітей від народження до трьох років	7
Ігрові заняття для батьків із дітьми раннього віку	9
Ігри з водою	9
Вправа 1. Посудина із мильною водою	11
Музично-ритмічні та рухливі ігри	12
Вправа 2. Рухливі ігри з шаликом/стрічкою або тканиною	13
Вправа 3. Рухові вправи з саморобними інструментами	14
Математичні ігри	16
Вправа 4. Лічба	17
Вправа 5. Оцінка та сортування	18
Мовленнєві ігри та вправи	20
Вправа 6. Вправи на розвиток розуміння мовлення	21
Вправа 7. Вправи на розвиток слухового сприймання	22
Мовленнєво-творчі ігри	24
Вправа 8. Мовленнєво-творчі ігри	25
Творчі ігри	27
Вправа 9. Творчі ігри	28
Ігри під час їжі	29
Вправа 10. Ігри під час їжі	30
Ігри для батьків дітей старшого дошкільного віку	31
Настільні ігри з папером та олівцями	31
Вправа 11. Хрестики-нулики	32
Вправа 12. Крапки та клітинки	33
Вправа 13. Словник із малюнків	34
Вправа 14. Зворотний відлік	35
Вправа 15. Морський бій	36
Вправа 16. Категорії	37
Вправа 17. «Рятуйте!»	38
Настільно-друковані ігри для дітей старшого віку	39
Вправа 18. «Тягни рибу»	40
Вправа 19. «Хто зверху?»	41
Додаток 1. Загальне опитування	42

Вступ до посібника та вправ

Посібник «Ігри вдома» WWO (Всесвітньої організації запобігання сирітству) містить рекомендації, які допоможуть батькам і вихователям провести ігри з дітьми під час пандемії, спричиненої COVID-19.

Автори рекомендацій розуміють, що родини мають різну кількість та види іграшок для дітей, тому зосередилися на предметах і речах, які можна знайти в будь-якій оселі та використати для веселих ігор і розваг. Це: палички, камінці, стрічки, шалики або інші предмети: одяг, ковдри, столові прибори, посудини для приготування страв. Предмети, яких немає в наявності, батьки можуть легко замінити кольоровими олівцями, книгами з ілюстраціями, папером, ножицями тощо.

Три домінанти, якими керувалися автори посібника: дорослі мають забезпечити розвиток здібностей дітей у п'яти основних сферах – пізнання, спілкування, дрібна моторика, загальна моторика й соціально-емоційна сфера; діти навчаються через гру, яка є їхньою провідною діяльністю; залученість батьків – це найкраща підтримка для дітей.

Маємо сподівання, що врахування батьками запропонованих рекомендацій дасть змогу звести до мінімуму негативні наслідки навчання й розвитку дітей в умовах карантинних обмежень, розвивати життєво важливі вміння й навички дітей.

Обґрунтування

Чому гра є важливою в житті дітей?

- Гра сприяє фізичному, емоційному, когнітивному та соціальному благополуччю всіх дітей.¹
- Ігри в ранньому віці такі, як: погляд чи усмішка, стають підґрунтям для налагодження зв'язку між батьками й дитиною.
- Доброзичливе ставлення до дитини з боку батьків або першого опікуна формує почуття безпеки, позитивно впливає на її розвиток і поведінку в дорослому житті.²
- Право дитини на гру визначено Конвенцією про права дитини.³
- Родини часто не мають часу для спільних ігор через бідність, насильство, експлуатацію, хвороби чи травми.⁴
- Діти, з якими дорослі не грають в ігри, мають значно менші можливості для розвитку.

¹ Milteer, R. M., Ginsberg, K.R., Council on Communications and Media & Committee on Psychosocial Aspects of Child and Family Health (Рада з питань комунікацій та засобів масової інформації та Комітет з психосоціальних аспектів здоров'я дітей і сім'ї). (2012) The importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent Bond: Focus on Children in Poverty (Важливість гри для сприяння здоровому розвитку дитини та підтримки тісного зв'язку з батьками: акцент на дітях, що живуть у бідності).

² Bretherton, I. (1992) The Origins of Attachment Theory (Походження теорії прив'язаності). *Developmental Psychology*, 28, 759-775. Джерело: www.psychology.sunysb.edu/attachment/online

³ ЮНІСЕФ (2 червня 2011 р.) Конвенція про права дитини. Джерело: <http://www.unicef.org/crc/>

⁴ Milteer, R. M., Ginsberg, K.R., Council on Communications and Media & Committee on Psychosocial Aspects of Child and Family Health (Рада з питань комунікацій та засобів масової інформації та Комітет з психосоціальних аспектів здоров'я дітей і сім'ї). (2012) The importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent Bond: Focus on Children in Poverty (Важливість гри для сприяння здоровому розвитку дитини та підтримки тісного зв'язку з батьками: акцент на дітях, що живуть у бідності).

Підготовка простору та налаштування

Створення простору для реалізації ігрових задумів та наявність вільного часу в дорослих – це ті чинники, які позитивно впливають на ефективність взаємодії з дитиною під час гри.

До початку гри радимо:

- підготувати простір для гри;
- перевести мобільний телефон у тихий режим і сховати з поля зору;
- провести дихальну гімнастику разом із дитиною (тривалість 20 хвилин).

Хочете розпочинати ігри з дихальної гімнастики – скористайтеся електронним ресурсом (<https://www.logoclub.com.ua/zvukovimova/dikhalna-gimnastika/38-vpravi-dlya-rozvitku-movlennevo-go-dikhannya>), що містить 10 ідей для дихальних вправ, виконуючи які ви зможете разом із дитиною надувати щоби як хом'як чи силою видихуваного повітря розгойдувати паперові фігурки ляльок.

Встановлення і підтримання контакту

Після того, як простір облаштовано та виконано дихальні вправи, зосередьтеся на встановленні й підтриманні контакту з дитиною.

Існують чотири найважливіші елементи контакту:⁵

- **Зоровий контакт** – очі містять нервові проєкції, які ведуть безпосередньо до основних структур мозку, відповідальних за емпатію та відповідність емоцій. На дітей впливає те, як ви на них дивитесь. Те, що вони бачать у ваших очах, – дуже важливо, тож знаходьте час, щоб через зоровий контакт виявляти свою любов і підтримку до дітей.
- **Залученість** – зосередьтеся на спільній діяльності, нехай ваш розум і тіло сфокусуються на грі; цінують радість поточного моменту («тут і тепер»).
- **Дотик** – відомий позитивний вплив дотиків на навчання дітей. Якщо батьки прагнуть, щоб діти були спокійнішими, активно навчалися й розвивалися, потрібно торкатися до дитини так, щоб він/вона відчув/ла доброзичливість і підтримку.
- **Грайливість** – сприяє утворенню нових нервових зв'язків і створює біохімічну реакцію в мозку для виділення дофаміну. Під час гри посилюється виділення зазначеного нейромедіатора, що викликає почуття задоволення і впливає на процеси мотивації та навчання.

Описати, назвати, похвалити

Правильно обирайте слова похвали для своєї дитини. Для того аби вдосконалити своє вміння правильно хвалити, подумайте про те, як можна **описати, назвати, а потім похвалити**. Кілька прикладів:

⁵ Conscious Discipline. Four Elements of Connection (Свідоме виховання. Чотири елементи зв'язку). Джерело: www.consciousdiscipline.com

- Порівняйте: «Сільвія, ти помічниця» чи «Сільвія, я бачив/ла, як ти допомогла сестрі прибрати іграшки. Ти така помічниця! Молодець, Сільвія, я так пишаюся тобою!»
- «Роберте, ти такий жартівник!» чи «Роберте, ти розповів анекдот, через який усі сміялися, я навіть чув/ла, як дехто переказував твій жарт. Ти такий жартівник! Так тримати, Роберте!»

Якщо щось описувати, воно краще запам'ятовується. Щирість додає цінності та підкріплюється описом, який прив'язує ситуацію та названу характеристику до конкретної дитини.

Позитивні ознаки та заохочувальні слова і фрази

Приклади заохочувальних слів:

Дивовижно!	Чудово!	Надзвичайно!
Вражаюче!	Приголомшливо!	Оце так!
Молодець!	Вітаю!	Диво!
Фантастично!	Блискуче!	Прекрасно!

Приклади заохочувальних фраз:

«Мені подобається, як ти це зробив/ла»,	«Я так пишаюся тобою»,
«Я знав/ла, що тобі це вдасться»,	«Ти справився/лася»,
«Я так вражений/а»,	«Ти такий/а творчий/а»,
«Покажи мені, як ти це зробив/ла»,	«Ти такий/а вдумливий/а»
«Мені подобається, як ти слухаєш»	

Позитивні назви:

Турботливий/а	Хороший/а слухач/ка	Працьовитий/а
Творчий/а	Спокійний/а	Захоплений/а
Старанний/а	Лідер/ка	Спортивний/а
Відповідальний/а	Терплячий/а	Майстер/майстриня
Хапкий/а	Справедливий/а	Уважний/а
Жартівник/ця	Активний/а	Чуйний/а
Вигадник/ця	Акуратний/а	Чесний/а
Хоробрий/а	Хороший друг/подруга	Готовий/а до співпраці
Розумний/а	Кмітливий/а	Розумний/а

Основні показники розвитку дітей від народження до трьох років

Показники розвитку WWO					
Віковий діапазон розвитку	Пізнання	Дрібна моторика	Загальна моторика	Комунікація	Соціально-емоційне становлення
Категорія 1 3–6 місяців	Стежить очима за рухом предметів Досліджує предмет за допомогою органів чуття	Торкається або починає хапати іграшку	Рухає руками та ногами, граючись Піднімає голову Перекочується	Видає голосні звуки, гулить Повертає голову на звуки	Встановлює зоровий контакт Усміхається Плаче, коли голодний/а або втомлений/а, та заспокоюється, коли потреби задовольняють
Категорія 2 6–12 місяців	Шукає об'єкти поза полем зору Повторює дії, що створюють певний ефект (трясе брязкальце, щоб з'явився звук)	Хапає з використанням великого пальця Трясе, кидає та піднімає предмети	Сидить без підтримки Повзає Може стояти або ходити з підтримкою	Повторює лепет, промовляє звуки і склади Починає розуміти прості слова (наприклад, «тато», «мама») Звертає увагу на звук	Прагне уваги, потребує прихильності людей Може боятися незнайомих людей
Категорія 3 12–24 місяці	Починає виконувати завдання методом спроб і помилок Починає імітувати дії інших	Починає скручувати та повертати або штовхати та тягнути предмети Починає складати гіркою	Балансує Починає ходити	Промовляє одне або два слова за один раз У 14 місяців більшість дітей опановують близько 10 слів Вчиться чергувати діяльність	Хоче робити щось самостійно, але все ще потребує підтримки дорослих

Показники розвитку WWO					
Віковий діапазон розвитку	Пізнання	Дрібна моторика	Загальна моторика	Комунікація	Соціально-емоційне становлення
Категорія 4 24–36 місяців	Продовжує вирішувати задачі за допомогою дій і мовлення Грає в ігри з перевтіленням	Продовжує розвивати координацію очей і рук	Балансує Підстрибує Бігає, б'є ногою/кидає Піднімається сходами	Розширює словниковий запас і довжину фраз Ставить запитання Дотримується вказівок	Підвищує рівень самостійності Потребує допомоги в керуванні емоціями
Категорія 5 3,5–5 років	Розпізнає фігури або літери Використовує цифри та простий підрахунок Класифікує предмети за ознаками Встановлює просторові зв'язки	Покращує координацію очей і рук/очей і ніг Навчається тримати письмове приладдя (фаза, що передує письму) Продовжує розвивати рухи малими м'язами, щоб маніпулювати предметами	Демонструє основні локомоторні навички Демонструє навички кидати, бити ногою та ловити Здатний/а балансувати	Слухає і розуміє мову інших і дотримується вказівок Використовує складнішу граматику Формує словниковий запас і зв'язує більше слів, щоб передавати свої думки	Розпізнає почуття та починає керувати ними Демонструє ініціативу та незалежність Починає грати з іншими
Категорія 6 5,5–7 років	Виконує прості математичні дії Демонструє появу абстрактного мислення Виявляє обізнаність із алфавітом	Послідовно використовує одну руку для виконання завдань Виявляє здатність тримати письмове приладдя (готовність до написання літер) Відточує рухи малими м'язами для самостійного виконання завдань	Удосконалює навички ходьби/бігу Удосконалює навички кидати, бити ногою та ловити Здатний/а самостійно балансувати	Вміє описувати предмети, дії та події Дотримується багатокрокових інструкцій і розуміє складніші запитання Розширює словниковий запас і продовжує розвивати граматичні навички	Здатний/а дотримуватися правил Починає грати разом з іншими Здатний/а утримувати увагу та зосередженість

Ігрові заняття для батьків із дітьми раннього віку

Ігри з водою

Ігри з водою – це чудовий спосіб взаємодії з вашою дитиною та можливість запропонувати їй/йому цікавий спосіб мити руки, разом досліджувати властивості води та більше дізнаватися про те, які предмети плавають на поверхні, а які – тонуть. Новий спосіб гри – це безліч можливостей для розвитку та навчання дитини, збагачення його/її словникового запасу. Під час цих вправ важливо спостерігати за тим, як поводить себе дитина, й уважно слухати, що і як він/вона говорить.

Спостерігайте 	Слухайте
Як ваша дитина взаємодіє з водою?	Які слова вживає ваша дитина?
Що подобається вашій дитині?	Що її смішить?
Можливо, якийсь елемент цієї вправи вашій дитині не подобається?	Як саме ваша дитина показує, що їй не подобається вправа?

Розуміння та підтримка розвитку вашої дитини

- **Пізнання** (навички виконання пізнавальних завдань)

Спостерігайте за предметами, що тонуть або плавають на поверхні води, дізнавайтеся на практиці, як і чому предмети по-різному поведуться у воді.

Заохочуйте малюка до імпровізації, застосування уяви, розвивайте творче мислення, яке відіграє важливу роль у розв'язанні задач.

Допоможіть дитині засвоїти такі слова-терміни, як: «повне», «порожнє», «половина», «менше», «більше».

Спробуйте разом порахувати предмети.

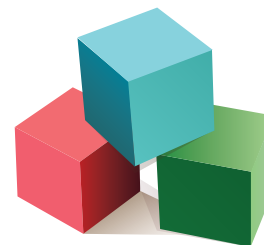
- **Спілкування** (розвиток мовлення)

Спонукайте дітей до вживання в мовленні слів: «тонуть», «плавати», «литися», «текти», «тепла», «холодна», «чиста», «брудна».

Ставте дитині запитання, які розвивають її мислення та пам'ять.

- **Дрібна та загальна моторика**

Організуйте веселі ігри з переливанням води з однієї посудини в іншу, бризканням водою, перемішуванням води різної температури та стисканням предметів. Такі ігри стануть справжнім святом та розвиватимуть пізнавальні інтереси.

Підтримуйте під час гри «щипцевий» захват предметів – це допоможе в майбутньому правильно тримати ручку/олівець.

Збагачуйте уявлення дитини/дітей про властивості води (тепла, холодна, чиста, брудна, ллється, тече). Просіть дитину/дітей обов'язково називати свої тактильні відчуття відповідними словами.

- **Соціально-емоційне** становлення

Розвивайте здатність дитини концентруватися на одній дії, особливо коли це повторювана дія, наприклад: черпання, лиття води або водіння руками по воді.

Організуйте спокійні ігри з водою. Це може допомогти дитині заспокоїтися, упорядкувати свої думки та розслабитися.

Вправа 1. Посудина із мильною водою

Необхідні матеріали: вода, | предмети (гудзики, чашки, ложки), | мило, | посудина (миска, каструля тощо) | соломинки (необов'язково).

Час	Що робити?	Що говорити?
5 хвилин	Подумайте, де та як ви гратимете Створіть безпечне розвивальне середовище для гри, в якому дитина не буде боятися пролити воду чи намочити одяг Зробіть разом кілька глибоких вдихів, установіть зоровий контакт Можете заспівати пісеньку разом зі своєю дитиною Поясніть дитині, що саме будете робити, коментуйте свої дії. Наприклад: <i>«Беремо миску і наливаємо в неї мильну воду; кидаємо у воду гудзики тощо»</i>	Заспівайте пісеньку разом: «Хлюп-хлюп-хлюп водичка. – Буде в мене чисте личко. Подавайте сюди мило, щоб я ручки мив/помила».
10 хвилин	Поставте посудину з мильною водою, опустіть в неї безпечні предмети, які можна мити: – великі гудзики; – чашки; – ложки АЛЬТЕРНАТИВНІ ВПРАВИ У посудину, наповнену водою, покладіть предмети, які потонуть у воді (наприклад, монети) і які плаватимуть на її поверхні (наприклад, яблуко) Якщо є соломинка, діти можуть видувати бульбашки або робити хвилі	Попросіть дитину допомогти помити та висушити предмети, які знаходилися в посудині з мильною водою Поговоріть про те, які предмети тонуть у воді, а які – плавають на її поверхні. Для цього запитайте: «Цікаво, чому так сталося? Що ти про це думаєш?»
5 хвилин	Прибирання	Співайте пісеньку про прибирання разом: «Даремно часу ми не гаємо: в цікаві ігри разом граємо. Спочатку речі розкладаємо, а потім разом прибираємо» Розкажіть дитині про те, що вам найбільше сподобалося в цій грі, та запропонуйте їй/йому розповісти вам про свої враження

Музично-ритмічні та рухливі ігри

Виконання дітьми ритмічних рухів під музику або без неї сприяє розвитку загальної моторики та координації рухів. Рух також дає змогу дітям пов'язувати поняття з діями та заохочує до дослідження свого тіла та навколишнього світу.

Спостерігайте 	Слухайте
Як ваша дитина сприймає музику, рухається під неї?	Які слова використовує дитина, описуючи свої музичні враження?
Яка музика, музично-ритмічні вправи подобаються вашій дитині?	Що її смішить?
Можливо, якийсь елемент цієї вправи вашій дитині не подобається?	Як ваша дитина показує, що їй не подобається вправа?

Розуміння та підтримка розвитку вашої дитини

- **Пізнання** (навички виконання пізнавальних завдань)

Пам'ятайте: музика й танці активізують мозкову діяльність.

Заохочуйте досліджувати та контролювати рухи тіла.

Ці вправи сприяють утворенню нових нервових зв'язків.

- **Спілкування** (розвиток мовлення)

Розвивайте вміння слухати і розуміти мовлення дорослих, пропонуєчи заспівати разом пісню, виконати ритмічні рухи під музику, прочитати вірші напам'ять. Це додає дитині впевненості в собі та готує до навчання в школі.

Розвиток мовлення розвиває здатність вашої дитини розуміти себе та розповідати про те, які емоції він/вона відчуває.

- **Дрібна та загальна** моторика

Дайте дитині змогу вправлятися у виконанні дій із балансування, контролю і координації рухів.

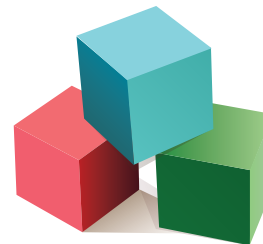
Пам'ятайте: спів і рух – це чудові вправи, що знімають стрес і зміцнюють здоров'я.

- **Соціально-емоційне** становлення

Сприяйте розвитку уяви та фантазії дитини, вміння передавати настрій, емоції, почуття через музично-рухову й пісенну творчість.

Дозволяйте дитині досліджувати інші культури, ритми, звуки.

Розвивайте здатність відчувати простір – не наштовхуватися на інших людей або предмети.

Вправа 2. Рухливі ігри з шаликом/стрічкою або тканиною

Необхідні матеріали: шалик/стрічка/тканина | музика.

Час	Що робити?	Що говорити?
5 хвилин	Гра дуже енергійна та галаслива, тому важливо створити безпечне розвивальне середовище. Для цього предмети, які можуть заважати дитині вільно рухатися необхідно прибрати або пересунути до стін кімнати. Спочатку використовуйте спокійні мелодії, щоб дитина встигала виконувати танцювальні рухи, а потім – мелодії зі швидшим темпом Зробіть разом кілька глибоких вдихів, встановіть зоровий контакт Можете заспівати пісеньку разом зі своєю дитиною Поясніть дитині, що саме будете робити, коментуйте свої дії. Наприклад: <i>«Спробуймо потанцювати з шаликом/стрічкою під музику; вмикаю музику; танцюю як метелик...»</i>	Заспівайте пісеньку разом: «У долоні клеп і клеп / 2 рази А ногами туп і туп / 2 рази Крок на зустріч, крок на зустріч! Повернулись, усміхнулись!»
10 хвилин	Використовуйте шалик, стрічку або відріз тканини для виконання рухів під музику. Можливі варіанти: над головою, збоку в бік, на підлозі, як вода, як кінський хвіст, як метелик; перед обличчям, як гра в «Де ти?» АЛЬТЕРНАТИВНІ ВПРАВИ Пограйте в «заморожування» – увімкніть музику та дайте змогу дитині танцювати з шаликом, стрічкою або тканиною. Коли музика припиняється, дитина має «заморозитися» – застигти. Пограйте разом із дитиною для більшого задоволення	Попросіть дитину самостійно вирішувати, які танцювальні рухи виконувати з шаликом Запитайте у дитини чи можна вам взяти участь у грі. Запропонуйте дитині підказувати, які вам виконувати рухи Співайте або слухайте та погойдуйтеся, плескайте, тупайте ногами під музику, танцюйте з дитиною Запропонуйте дитині показати, як рухається черепаха, кінь, кролик, миша, слон

Час	Що робити?	Що говорити?
5 хвилин	Прибирання	Співайте пісню про прибирання: «Даремно часу ми не гаємо: в цікаві ігри разом граємо. Спочатку речі розкладаємо, а потім разом прибираємо». Розкажіть про те, що вам найбільше сподобалося в цій грі, а потім запропонуйте дитині розповісти вам про свої враження

Вправа 3. Рухові вправи з саморобними інструментами

Необхідні матеріали: каструлі та сковорідки | дерев'яні ложки | пластикові/металеві чашки | миски | рис.

Час	Що робити?	Що говорити?
5 хвилин	Подумайте, де та як ви гратимете Гра дуже енергійна та галаслива, тому важливо створити безпечне розвивальне середовище. Поінформуйте інших членів родини про те, що звуки можуть бути гучними. Важливо, аби дитина не переймалась тим, що звуки можуть заважати рідним, чи боялась, розсипати квасолі/рис Зробіть разом кілька глибоких вдихів, установіть зоровий контакт Заспівайте пісеньку разом зі своєю дитиною Поясніть дитині, що саме будете робити, коментуйте свої дії. Наприклад: «<i>Зробімо саморобні музичні інструменти для цього нам потрібна маленька пластикова пляшечка та рис; наповнюємо рисом пляшечку...</i>»	Заспівайте пісеньку разом: «Раз долонька, два долонька по долонькам – пляц, пляц, пляц! Вушка слухають гарненько. Очка бачуть далеченько. Носик чує щось смачне, він мене не підведе»

Час	Що робити?	Що говорити?
10 хвилин	Співайте або слухайте пісню та використуйте каструлю і дерев'яну ложку, щоб відбивати ритм, ніби на барабані, під музику Наповніть маленьку пластикову пляшку квасолею або рисом, нехай ваша дитина її трясє. Знайдіть інше кухонне приладдя, яке видаватиме веселі звуки: пластикові або металеві мірні чашки, чаші тощо Досліджуйте разом із дитиною звуки, які вони видають АЛЬТЕРНАТИВНІ ВПРАВИ Оберіть тему та запропонуйте дитині скласти пісню або по черзі складайте через один рядки пісні. Використовуйте інструменти, які ви маєте, або ті, які ви зробили для цієї музичної вправи	Прислухайтесь до ритму, який задає ваша дитина, та намагайтеся повторити його. Тепер ви відбивайте ритм, і нехай ваша дитина повторить ваш ритм По черзі виконуйте різні ролі: – дитина грає – ви танцюєте, ви граєте – дитина танцює Запропонуйте дитині дібрати слова на якусь тему, щоб скласти з них пісеньку. Наприклад, до теми «Подорож на Місяць» можна дібрати такі слова, як: космічний корабель, місяць, політ, зірки
5 хвилин	Прибирання	Співайте пісню про прибирання: «Даремно часу ми не гаємо: в цікаві ігри разом граємо. Спочатку речі розкладаємо, а потім разом прибираємо. Розкажіть про те, що вам найбільше сподобалося в цій грі, а потім запропонуйте дитині розповісти вам про свої враження»

Математичні ігри

Математичні ігри в ранньому дитинстві розвивають пам'ять, увагу, мислення. Під час гри створюються умови для вивчення математики на інтегрованій основі, зникає потреба проводити окремі заняття.

Спостерігайте 	Слухайте
Як ваша дитина ставиться до завдань із математичним змістом?	До скількох може рахувати ваша дитина? Які числа, можливо, пропускає?
Які математичні вправи подобаються вашій дитині?	Що змушує її сміятися чи прагнути досліджувати далі?
Можливо, якийсь елемент цієї вправи вашій дитині не подобається?	Як ваша дитина показує, що їй не подобається вправа?

Розуміння та підтримка розвитку вашої дитини

- **Пізнання** (навички виконання пізнавальних завдань)

Пам'ятайте: математичні ігри забезпечують структуру та процес мислення для того, щоб дитині були посильними будь-які завдання. Виховуйте наполегливість під час розв'язання дитиною математичних завдань і виконання математичних вправ.

- **Спілкування** (розвиток мовлення)

Вивчайте і повторюйте пісні та віршики математичного змісту для збагачення математичної лексики дитини.

Закріплюйте засвоєні дитиною математичні уявлення і поняття за допомогою текстів математичного змісту.

- **Дрібна та загальна моторика**

Пам'ятайте: рухи під час математичних ігор сприяють утворенню нових нервових зв'язків, що допомагає обробляти та зберігати нову інформацію.

- **Соціально-емоційне становлення**

Візьміть до уваги, що математичні ігри, у які грають разом, привчають діяти по черзі та співпрацювати.

Спостерігайте під час математичних ігор та вправ, як міркує та робить висновки ваша дитина.

Вправа 4. Лічба

Необхідні матеріали: папір та олівець | предмети для лічби.

Час	Що робити?	Що говорити?
5 хвилин	Подумайте, де та як ви гратимете Підготуйте місце для гри. Налаштуйтеся на спокійну гру Зробіть разом кілька глибоких вдихів, установіть з дитиною зоровий контакт Заспівайте пісеньку разом зі своєю дитиною Поясніть дитині, що саме будете робити, коментуйте свої дії. Наприклад: <i>«Рахую скільки в кімнаті є жовтих предметів; записую числа на аркушах паперу...»</i>	Заспівайте пісеньку разом: « — Раз, два, три, Чотири, п'ять Вибіг зайчик Погулять! Під цю пісню Танцювали, Всі п'ять пальців Загинали. Ганна Чубач Раз, два, три, чотири, п'ять- п'ять горобчиків летять, Раз, два, три, п'ять – йду четвертого шукать» Грицько Чубай
10 хвилин	Співайте або примовляйте, супроводжуючи відповідні дії: «Дві цеглинки прилаштую – один, два, І диванчика збудую. Ось так! Посаджу двох мишенят – один, два. Хай хоч трошки посидять. Ось так! А на кубик дві цеглинки – один, два. Буде шафка для Маринки. Ось так!» Порахуйте предмети, які знаходяться в кімнаті. Роздивіться навколо та знайдіть предмети: блакитні, круглі, легкі, важкі, великі, маленькі	Співайте пісні, тексти яких містять числа, які кілька разів повторюються: «Один, два, три – мишка вилізла з нори. Чотири, п'ять – котик вийшов зустрічати. Шість, сім – запросив зайти у дім. І вони, на диво всім, до самої темноти Лічили вдвох до десяти» Вигадуйте дії, які відповідають змісту тексту, і виконуйте їх разом Рахуйте предмети разом або по черзі, коли ваша дитина каже «один», ви кажете «два», вона – «три» тощо

Час	Що робити?	Що говорити?
	АЛЬТЕРНАТИВНІ ВПРАВИ Напишіть числа 1 – 10 на маленьких аркушах паперу, по одному числу на папірець. Нехай дитина вибере один із аркушів, а потім або намалює таку саму кількість предметів, або знайде таку кількість предметів у кімнаті	
5 хвилин	Прибирання	Співайте пісню про прибирання: «Даремно часу ми не гаємо: в цікаві ігри разом граємо. Спочатку речі розкладаємо, а потім разом прибираємо. Розкажіть про те, що вам найбільше сподобалося в цій грі, а потім запропонуйте дитині розповісти вам про свої враження»

Вправа 5. Оцінка та сортування

Необхідні матеріали: папір та олівець | предмети для лічби | чашка або миска.

Час	Що робити?	Що говорити?
5 хвилин	Подумайте , де та як ви гратимете Підготуйте місце для гри. Налаштуйтеся на спокійну гру, яка вимагає уваги і зосередженості Для проведення вправи потрібно підготувати миску, дрібні предмети, які можна групувати за кольором, формою, величиною, подібністю, параметрами (довжина, ширина, висота, товщина) Зробіть разом кілька глибоких вдихів, установіть зоровий контакт Заспівайте пісеньку разом зі своєю дитиною Поясніть дитині, що саме будете робити, коментуйте свої дії. Наприклад: « <i>Кладу гудзики в миску; рахуємо гудзики...</i> »	Заспівайте пісеньку разом: «Йде болотом чапля-тато, а за татом чапля-мати, а за ними п'ять малят – довгоногих чапленьят. Йде сімечка уся до бабусі й дідуся. Грицько Бойко Супроводжуйте спів рухами Запропонуйте дитині порахувати, скільки всього чапель йде болотом

Час	Що робити?	Що говорити?
10 хвилин	Покладіть кілька речей у миску – камінці, кульки, палички, гудзики Запропонуйте дитині спочатку вгадати скільки предметів у мисці, а після цього порахуйте їх разом Групування: покладіть кілька різних предметів, наприклад: камінці, палички, гудзики, в миску Попросіть дитину об'єднати предмети у видові категорії, а потім порахуйте, скільки предметів у кожній категорії Якщо маєте колоду гральних карт, запропонуйте дитині відсортувати карти за кольором, цифрою або мастю	Запитайте: «Як ти вважаєш, скільки в мисці? Перевіримо. Порахуй» Групуйте предмети разом Після сортування запитайте в дитини: «<i>Скільки в тебе камінчиків?</i>» або: «<i>Скільки зелених гудзиків у мисці?</i>». Запропонуйте порахувати предмети разом Пройдіться разом оселею або подвір'ям (якщо це можливо) та знайдіть предмети різної величини, які дитина може групувати
	АЛЬТЕРНАТИВНІ ВПРАВИ Запропонуйте дитині розставити по порядку різні за розміром предмети, управляючись у використанні слів-термінів, що означають різні параметри величини: найбільший – менший – ще менший; найширший – вузький – ще вузький – найвузький	
5 хвилин	Прибирання	Співайте пісню про прибирання: «Даремно часу ми не гаємо: в цікаві ігри разом граємо. Спочатку речі розкладаємо, а потім разом прибираємо» Розкажіть про те, що вам найбільше сподобалося в цій грі, а потім запропонуйте дитині розповісти вам про свої враження

Мовленнєві ігри та вправи

Якісні стосунки дорослого та дитини характеризуються значним обсягом позитивного спілкування та взаємодії. Приділяючи дітям увагу та регулярно спілкуючись із ними, ви можете допомогти дітям сформувати позитивне ставлення до самого/ої себе та світу.

Змоделюймо різні способи спілкування через гру батьків, дітей та рідних.

Спостерігайте 	Слухайте
Чи займає ваша дитина лідерську позицію? Чи дотримується вона вказівок?	Які слова використовує ваша дитина для вираження своїх емоційних переживань під час гри?
Що подобається вашій дитині?	Що її смішить?
Чи є якийсь елемент у цій вправі, що не подобається вашій дитині?	Як ваша дитина показує, що їй не подобається вправа?

Розуміння та підтримка розвитку вашої дитини

- **Пізнання** (навички виконання пізнавальних завдань)

Підтримуйте інтерес дитини до вивчення предметів. Коментуйте дії дитини з обстеження предмету, називаючи відповідне слово-дію чи слово-якість (засвоєння пасивного словника, зазвичай, розвивається у віці 10–14 місяців).

Тренуйте пам'ять дитини, створюйте різні ситуації, що потребують запам'ятовування.

- **Спілкування** (розвиток мовлення)

Тренуйте дитину у вживанні дієслів у минулому часі.

Збагачуйте словниковий запас дитини.

- **Дрібна та загальна моторика**

Створюйте частіше ситуації, які допомагають дітям відчувати своє тіло, активно досліджувати його можливості.

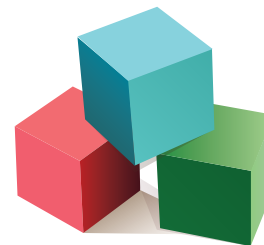
Організуйте ігри, які сприяють розвитку дрібної моторики та основних рухів.

- **Соціально-емоційне становлення**

Підтримуйте здатність дитини до саморегуляції.

Формуйте в дитини вміння виконувати й давати вказівки.

Привчайте дитину виконувати дії по черзі та знаходити компроміси в проблемних ситуаціях.

Вправа 6. Вправи на розвиток розуміння мовлення

Необхідні матеріали: матеріали не потрібні.

Час	Що робити?	Що говорити?
5 хвилин	Подумайте, де та як ви гратимете Важливо створити безпечне розвивальне середовище. Для цього предмети, які можуть заважати дитині вільно рухатися необхідно прибрати або пересунути до стін кімнати Зробіть разом кілька глибоких вдихів, установіть зоровий контакт Заспівайте пісеньку разом зі своєю дитиною	Заспівайте пісеньку разом: «Коло річечки щодня Бавить жаба жабеня, Накриває лапкою, Називає жабкою»
10 хвилин	Перед початком гри поясніть дитині, що виконувати дії треба тільки тоді, якщо перед вказівкою буде фраза «Прошу тебе» (або інша умова фрази). Давайте дитині вказівки до різних дій, час від часу пропускаючи ключову фразу «Я підглядаю своїм маленьким оком» – це гра на відгадування <i>«Я підглядаю своїм маленьким оком... Це щось кругле, червоне, зі стеблом...».</i> Дитина відгадує. Коли ви описуєте те, що бачите, просіть дитину відгадати, це знімає з дитини стрес і акцентує увагу на задоволенні Гра «Гаряче/холодне/прохолодне/тепле» – покажіть дитині, який предмет ви ховаєте, а потім, коли вона піде його шукати, кажіть, що словом «гаряче» ви позначатимете її наближення до захованого предмету, а словом «холодно», – віддалення	По черзі виконуйте різні ролі: – ви даєте вказівки – дитина виконує, дитина дає вказівки – ви виконуєте. Підтримуйте дитину, щоб вона навчилася дотримуватися своєї черги у грі та виконувати вказівки. Використовуйте також дієслова для розвитку основних рухів – скакати, стрибати «ноги разом-ноги нарізно» тощо. Кажіть: «<i>Стрибни 1 раз, стрибни 1 раз і поплескай у долоні, стрибни 1 раз, поплескай у долоні й обернись</i>» – це сприятиме запам'ятовуванню послідовності дій Використовуйте слова, за допомогою яких можна характеризувати предмет (круглий, великий, жовтий...). Допомагайте дитині розширювати словниковий запас Поясніть дитині, що температура предмета залишається постійною не залежно від місця знаходження

Час	Що робити?	Що говорити?
5 хвилин	Прибирання	Співайте пісню про прибирання Даремно часу ми не гаємо: в цікаві ігри разом граємо. Спочатку речі розкладаємо, а потім разом прибираємо Розкажіть про те, що вам найбільше сподобалося в цій грі, а потім запропонуйте дитині розповісти вам про свої враження

Вправа 7. Вправи на розвиток слухового сприймання

Необхідні матеріали: матеріали не потрібні.

Час	Що робити?	Що говорити?
5 хвилин	Подумайте, де та як ви гратимете Подбайте про те, щоб члени вашої родини, які не задіяні в грі, не розмовляли гучно, вимкнули музику, телевізор Зробіть разом кілька глибоких вдихів, установіть зоровий контакт Заспівайте пісню разом зі своєю дитиною	Заспівайте пісеньку разом: «Тупу-тупу, ноженята. Тупу-тупу тупочать. Мабуть, хлопчики й дівчата танцювати дуже хочуть»
10 хвилин	«Що ти чуєш?» Попросіть дитину заплющити очі й уважно слухати. Які звуки вона чує? «Назви цей звук». Попросіть дитину заплющити очі. Використовуйте звичайні предмети, що видають різні звуки, як-то: іграшкова корова, що мукає, або звукова іграшка зі звуками інших тварин, і попросіть дитину називати, що вона чує. Заплющуйте очі, й нехай ваша дитина задасть вам звукову загадку, щоб ви також виконали це завдання Зробіть звукову прогулянку (вдома або на вулиці)	По черзі – підтримуйте дитину, щоб вона навчилася дотримуватися своєї черги у грі та виконувати вказівки Використовуйте слова, за допомогою яких можна характеризувати предмет (квадратний, синій, легкий...). Допомагайте дитині формувати її словниковий запас

Час	Що робити?	Що говорити?
	- прислухайтесь до звуків навколо вас: як говорять люди, лунають звукові сигнали, дме вітер, чутні ваші кроки, гавкають собаки, звук сирени тощо. Називайте звук, характеризуйте його, спонукайте дитину повторювати за вами слова	Кажіть так: «Я чую, як листочки шелестять, – ти теж це чуєш?» Або: «Я чую звук мотора, цікаво, від чого цей звук?» Поговоріть про те, що звуки можуть розповісти про щось важливе. Запропонуйте зробити звуконаслідування (відтворити звуки, які чує дитина)
5 хвилин	Прибирання	Співайте пісню про прибирання: «Даремно часу ми не гаємо: в цікаві ігри разом граємо» Спочатку речі розкладаємо, а потім разом прибираємо. Розкажіть про те, що вам найбільше сподобалося в цій грі, а потім запропонуйте дитині розповісти вам про свої враження

Мовленнєво-творчі ігри

Мовленнєво-творчі ігри – це ігри, які спонукають дітей до словесної творчості: складання історій. Історії корисні, адже розважають, повчають, підтримують активність мозку, розвивають пам'ять тощо. Історії розвивають уяву за допомогою слів, образів та ідей, що містяться в книзі: діти можуть літати в зоряному небі, розмовляти з дикими тваринами, будувати хатинку зі снігу, кататися на киті та перестрибувати через хмарочоси. (Sound of Hope (Звук надії))

Спостерігайте 	Слухайте
Як ваша дитина сприймає розповідь чи текст?	Які слова використовує ваша дитина? Як вона будує фрази
Що подобається вашій дитині?	Що її смішить?
Чи є якийсь елемент у цій вправі, який не подобається вашій дитині?	Як ваша дитина показує, що їй не подобається вправа?

Розуміння та підтримка розвитку вашої дитини

- **Пізнання** (навички виконання пізнавальних завдань)

Сприяйте розвитку креативності завдяки використанню вправ і завдань на розвиток уяви. Збільшуйте тривалість уважного слухового сприймання.

- **Спілкування** (розвиток мовлення)

Тренуйте дитину у самостійному складанні історій із незначною вашою участю. Це закріплюватиме правильну вимову звуків рідної мови, розширюватиме словниковий запас дітей.

Частіше ініціюйте розмови на актуальні для дитини теми, обговорюйте питання, що викликають у неї особливий інтерес.

- **Дрібна та загальна моторика**

Після складання сюжету пропонуйте дитині створити малюнки-ілюстрації до складеної історії. Це сприятиме розвитку дрібної моторики.

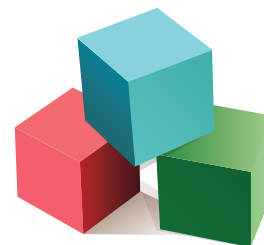
За складеним сюжетом підготуйте разом із дітьми театральну виставу. Це допоможе вдосконалити рухові навички.

- **Соціально-емоційне становлення**

Підтримуйте здатність дитини визначати тему книги за обкладинкою.

Під час обговорення прочитаного формуйте емпатію.

Під час обговорення характерів персонажів підвищуйте рівень усвідомлення дітьми таких позитивних рис, як мужність, мудрість, чесність, доброта.

Вправа 8. Мовленнєво-творчі ігри

Необхідні матеріали: будь-які дитячі книги, які ви маєте.

Хвилини	Робити	Говорити
5 хвилин	Створіть атмосферу для уважного сприйняття дітьми літературних текстів. Для цього запропонуйте дитині самостійно обрати місце для сидіння, налаштуйтеся на спокійне виконання вправи Зробіть разом кілька глибоких вдихів, встановіть зоровий контакт Заспівайте пісеньку разом зі своєю дитиною Розкажіть дитині про свої улюблені дитячі книги. Запитайте, які твори їй/йому подобаються найбільше. Спочатку запропонуйте дитині послухати, як ви читаете ті твори, які дитина назвала, а потім можна почитати інші	Заспівайте пісеньку разом (виконуйте запропоновані дії): «Раз, два, три чотири, п'ять (пальчиками рухають по ніжках) хробачки пішли гулять. (повторити) Тут ворона пролітала, (показати жестами) головою захитала, каркала: «Де мій обід?» Хробачків пропав і слід. (діти ховають ручки за спину)
10 хвилин	Читайте книгу по телефону та попросіть дитину уявити те, про що читаєте Читайте книгу, тримаючи її на колінах, обговорюючи картинки з дитиною Складіть історію за поданим початком: «Жила-була крихітна дівчинка, розміром із твій мізинчик...», або «Жив-був маленький хлопчик, який вважав себе піратом. Він носив чорний капелюх, мав пов'язку на оці та використовував палицю, як меч...» «Одного вечора хлопчик/дівчинка, приблизно твого віку, знайшов/ла ключі від зоопарку та вирішив/ла випустити всіх тварин із кліток – спочатку слона з довгим хоботом...»	Обговоріть ті події, що відбувалися на цій сторінці: «Ось, що я бачу. Бачу хлопчика, який сидить у човні, бачу, як повз нього пролітає муха, цікаво, що буде далі». Ми не ставимо дитині запитань, а розповідаємо, що бачимо. Якщо дитина хоче додати, що бачить вона, це чудово Інсценізуйте складену зі своєю дитиною чи прочитану історію, наприклад, за допомогою іграшок чи малюнків Запропонуйте розповідати історію по черзі. Спочатку один із батьків говорить: «Дівчинці дуже подобалися квіти», тоді другий/а з батьків додає: «Дівчинка завжди мріяла мати свій сад із квітами». Після цього дитина має сказати своє речення

5 хвилин	Прибирання	Співайте пісню про прибирання: «Даремно часу ми не гаємо: в цікаві ігри разом граємо. Спочатку речі розкладаємо, а потім разом прибираємо» Розкажіть про те, що вам найбільше сподобалося в цій грі, а потім запропонуйте дитині розповісти вам про свої враження
----------	------------	---

Творчі ігри

Творчі ігри – це ігри, під час яких діти обирають ролі та розігрують різні події, які вони, можливо, переживали, або щось із того, що їх зацікавило. Перевтілюючись, діти імітують ходу, поведінку, мовлення свого персонажа, домовляючись з іншими учасниками гри, практикують уміння гратися разом. Діти навчаються, збагачують свій досвід через діяльність: із того, що відбувається навколо, із того, що вони бачать, чують, відчувають на запах, смак і дотик. Щоб засвоїти цей досвід і зрозуміти світ, їм потрібні творчі ігри.

Спостерігайте 	Слухайте
Роль якого персонажа любить грати ваша дитина?	Які слова використовує ваша дитина для вираження своїх емоційних переживань під час гри?
Що подобається вашій дитині?	Що їй смішить?
Чи є якийсь елемент у цій вправі, що не подобається вашій дитині?	Як ваша дитина показує, що їй не подобається вправа?

Розуміння та підтримка розвитку вашої дитини

- **Пізнання** (навички виконання пізнавальних завдань)

Розвивайте фантазію та креативність своєї дитини.

- **Спілкування** (розвиток мовлення)

Збагачуйте словниковий запас дитини, допомагайте їй зрозуміти значення слів, які вона вживає.

Навчайте дитину говорити у міру голосно і не поспішаючи.

- **Дрібна та загальна моторика**

Забезпечте динамічність розігрування дітьми сюжетів, інсценування – це допомагає вдосконалити рухові навички.

Залучайте дитину до виготовлення декорацій та атрибутів. Різання, склеювання або зв'язування предметів розвиватиме дрібну моторику.

- **Соціально-емоційне становлення**

Перевтілюватися в різних персонажів та самостійно створювати ігрове поле – це те, що дає змогу дітям експериментувати з соціальними ролями в житті, вправлятися в керуванні своїми емоціями.

Розвивайте здатність сприймати ситуацію з різних боків.

Розвивайте самооцінку та самосвідомість дитини.

Вправа 9. Творчі ігри

Необхідні матеріали: папір та олівець – якщо дитина захоче малювати.

Хвилини	Робити	Говорити
5 хвилин	Подумайте, де та як ви гратимете Налаштуйтеся на спокійну гру Зробіть разом кілька глибоких вдихів, установіть зоровий контакт Заспівайте пісню разом зі своєю дитиною	Заспівайте пісеньку разом: «Стриб, стриб, стриб, Стриб, стриб, стриб, Буду я рости, як гриб...»
10 хвилин	Облаштуйте в домі місце, де дитина зможе пограти в творчу гру: куточок кімнати або стіл, накритий ковдрою чи іншим матеріалом, щоб опускався до підлоги. Це миттєво перетворює стіл на ігровий майданчик або навіть замок, у якому злий дракон тримає в полоні прекрасну принцесу. Дивани – ще одне місце, яке чудово підходить для перевтілення; простирadlo, накинута на диван, може стати тунелем або печерою, яку має вивчити дослідник. Простирadlo, накинута на два стільці, утворюючи намет, також створює особливе місце для дитини. Особливе місце, де вона може творити, грати, переглядати книжки, мріяти. Навет або фортеця – це також місце для творчої гри	Уявіть разом зі своєю дитиною, що ви на пікніку, готуєте їжу, або разом у садочку – подумайте, які слова допоможуть вам описати те, що ви бачите, чуєте, відчуваєте, смакуєте Побудуйте разом намет чи фортецю Якщо гра має сюжет – почергово грайте різні ролі
5 хвилин	Прибирання	Співайте пісню про прибирання: «Даремно часу ми не гаємо: в цікаві ігри разом граємо. Спочатку речі розкладаємо, а потім разом прибираємо» Розкажіть про те, що вам найбільше сподобалося в цій грі, а потім запропонуйте дитині розповісти вам про свої враження

Ігри під час їжі

Ви можете зробити час прийому їжі ще більш особливим та цікавим, сприяючи створенню доброзичливої атмосфери. Коли ви звертаєте увагу на дитину і заохочуєте її/його до спілкування, ви допомагаєте дитині сформуванню позитивне ставлення до себе та світу, у якому він/вона живе.

Час прийому їжі може бути важливим моментом для заохочення спілкування. Поживна їжа буде ще кориснішою для дитини, якщо її вживати з насолодою. Нехай однією з ваших цілей буде подавати страви в атмосфері невимушеного спілкування. Сприймайте час прийому їжі як час спілкування, час, коли ви можете розмовляти з дитиною й отримувати від неї зворотний зв'язок.

Спостерігайте 	Слухайте
Який улюблений момент для вашої дитини під час прийому їжі?	Які слова використовує ваша дитина для вираження своїх емоційних переживань під час гри?
Що подобається вашій дитині?	Що її смішить?
Чи є якийсь елемент у цій вправі, що не подобається вашій дитині?	Як ваша дитина показує, що їй не подобається вправа?

Розуміння та підтримка розвитку вашої дитини

- **Пізнання** (навички виконання пізнавальних завдань)

Заохочує дитину розмірковувати, розв'язувати різними способами задачі.

Тренуйте у лічбі, вимірюванні, дотриманні послідовності та вказівок.

- **Спілкування** (розвиток мовлення)

Спонукайте дитину розповідати про те, чим вона займається, використовуючи слова, що називають кількість, колір, матеріал, температуру предмета.

- **Дрібна та загальна моторика**

Включайте у творчі ігри дії, пов'язані з розвитком координації очей і рук, наприклад: подрібнення, змішування, витискання або намазування.

- **Соціально-емоційне** становлення

Пам'ятайте: участь дитини у творчих іграх сприяє розвитку її здатності до саморегулювання та самостійності.

Вправа 10. Ігри під час їжі

Необхідні матеріали: їжа, яку ви готуєте на сніданок, обід або вечерю.

Час	Що робити?	Що говорити?
5 хвилин	Подумайте, де та як ви гратимете Сховайте небезпечні предмети (наприклад, ножі) у верхні шафи, а на нижні полиці покладіть безпечне кухонне приладдя (каструлі, тарілки) Налаштуйтеся на спокійну гру, не поспішайте, готуйте прості страви Зробіть разом кілька глибоких вдихів, установіть зоровий контакт Заспівайте пісеньку разом зі своєю дитиною Обговоріть із дитиною правила поведінки під час приготування їжі, разом погортайте книгу з рецептами приготування страв	Заспівайте пісеньку разом: «Що так пахне, смакота? Запитав кіт у kota. Кіт над ніркою приліг: Миші там печуть пиріг»
10 хвилин	«Що на вечерю?» Пограйте в гру на відгадування – <i>«він білий, готується з борошна, води, яєць, під час випікання стає пухким»</i> Просіть дитину допомогти готувати їжу, відмірювати, перемішувати інгредієнти – це легко перетворити на гру	Під час гри з різними матеріалами називайте слова, що описують смак, текстуру, колір, різні групи продуктів харчування. Спонукайте дітей повторювати ці слова Рахуйте разом уголос кількість перемішувань, кількість склянок води тощо
5 хвилин	Прибирання	Співайте пісню про прибирання: «Даремно часу ми не гаємо: в цікаві ігри разом граємо. Спочатку речі розкладаємо, а потім разом прибираємо» Розкажіть про те, що вам найбільше сподобалося в цій грі, а потім запропонуйте дитині розповісти вам про свої враження

Ігри для батьків дітей старшого дошкільного віку

Настільні ігри з папером та олівцями

Дітям старшого дошкільного віку, поки вони вдома, для задоволення пізнавального інтересу теж потрібні ігри і вправи. Пропонуємо кілька ігор із папером та олівцем, які мають на меті розвивати мовлення, мислення, дрібну та загальну моторику, стимулювати творчість.

Спостерігайте 	Слухайте
Як поводить ся ваша дитина, коли виграє у гри?	Які слова використовує ваша дитина для вираження своїх емоційних переживань під час гри?
Що подобається вашій дитині?	Що її смішить?
Чи є якийсь елемент у цій вправі, що не подобається вашій дитині?	Як ваша дитина показує, що їй не подобається вправа?

Розуміння та підтримка розвитку вашої дитини

- **Пізнання** (навички виконання пізнавальних завдань)

Заохочуйте дитину до інтелектуальної діяльності, навчайте приймати аргументовані рішення, розв'язувати задачі; розвивайте креативність.

Тренуйте дитину в лічбі, установленні серії предметів (від меншого до більшого і навпаки), виконанні дій із чітким дотриманням вказівок.

- **Спілкування** (розвиток мовлення)

Спонукайте дітей планувати свої дії, розповідати про те, чим вони були зайняті, як вдалося чи не вдалося досягти запланованого.

- **Дрібна та загальна моторика**

Розвивайте координацію очей і рук, граючи з дитиною в настільні ігри

- **Соціально-емоційне становлення**

Під час ігрової взаємодії з дітьми і дорослими звертайте увагу на дотримання встановлених правил гри.

Розвивайте вміння співпрацювати з іншими гравцями у процесі ігрових дій.

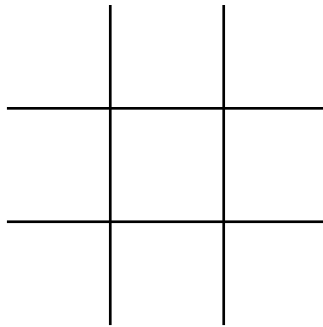
Вправа 11. Хрестики-нулики

Необхідні матеріали: папір та олівець.

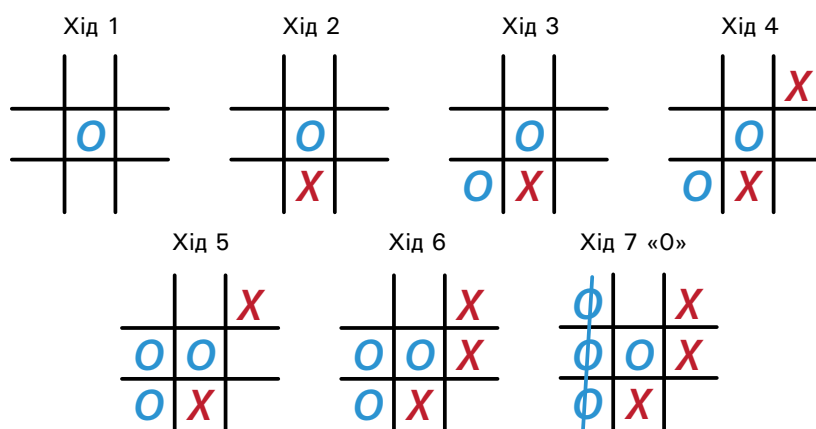
Кількість гравців: 2.

Як грати:

- Накресліть сітку для гри.

- Домовтеся з дитиною, хто малюватиме позначку «Х», а хто – «О».
- У зручний спосіб визначте, хто з гравців першим намалює свою позначку в клітинках сітки. Після цього по черзі малюйте позначки.
- Продовжуйте гру доти, доки не залишиться вільних клітинок або один із гравців вишикує три свої позначки в лінію по горизонталі, вертикалі чи діагоналі.
- Приклад: гравець «О» вибудував три свої позначки в одному рядку на 7-му ході.

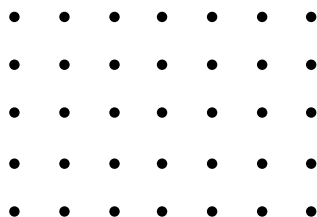
Вправа 12. Крапки та клітинки

Необхідні матеріали: папір та олівець.

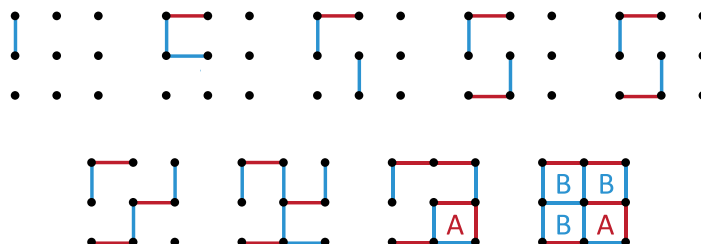
Кількість гравців: 2.

Як грати:

- Створіть сітку з крапок. Спочатку радимо використовувати сітки 3x3. Згодом можна використовувати сітки більшого розміру – це зробить гру складнішою.

- Домовтеся з дитиною про те, якими кольорами будете по черзі з'єднувати дві крапки горизонтальними або вертикальними лініями.
- Після того, як з'єднаєте четвертий бік квадрата, закривши клітинку, напишіть свої ініціали для підрахунку балів.
- Продовжуйте гру доти, доки всі клітинки не буде закрито.
- Визначте переможця – це гравець, який закрити більше клітинок у сітці.
- Приклад: щоразу, коли гравці закривали клітинку, ставили першу літеру свого імені. Коли гра закінчилась, гравці підраховували кількість позначок і з'ясували, що Віктор (позначка «В») закрити три клітинки, а Оленка (позначка «О») – одну, тож Віктор виграв 3:1.

Вправа 13. Словник із малюнків

Необхідні матеріали: папір та олівець.

Кількість гравців: 4 або більше.

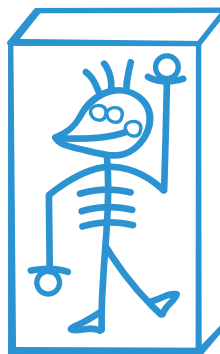
Як грати:

- Створіть команди з однаковою кількістю учасників.
- Визначте, скільки хвилин матимуть команди на відгадування образного вислову (приказки/назви книги/мультфільму)
- Попросіть команди визначити по 1 учаснику, які виконують роль Художника.
- Учасники першої команди домовляються, який вислів мають відгадати суперники, та передають інформацію Художнику іншої команди.
- Художник допомагає своїй команді відгадати вислів, намалювавши його зміст. Не дозволяється підказувати, натякати, говорити, писати, малювати або використовувати символи.
- Команда виграє, якщо вгадає вислів.
- Після цього етапу гри настає її черга – вигадати вислів для художника іншої команди.
- Приклади малюнків.

Малюнок	Малюнок	Малюнок
Бджола мала, а й та працює.	Люблю чай із лимоном.	Йде дощ.

На верхівці світу

Скелет у шафі

Вправа 14. Зворотний відлік

Необхідні матеріали: папір та олівець.

Кількість гравців: 2 або більше.

Як грати:

- Домовтеся, скільки часу триватиме гра.
- Запропонуйте учасникам по черзі називати літери. Їх має бути 9.
- Гравці складають слова, використовуючи ці літери.
- Гравці отримують по 1 балу за кожну літеру в словах, які склали. Виграє той гравець, який склав найдовше слово. Він отримує по одному балу за кожну літеру або подвоює рахунок, якщо використає всі 9 літер.
- Приклад: якщо гравці вибрали літери Р, Л, О, Д, К, И, М, В, А, вони можуть скласти слова: димок, лак, рило, вид, видок та інші. Равлик – найдовше слово з 6 літер, і дає 6 балів.
- Варіації: у цій грі можна грати з будь-якою кількістю літер: 8, 9 або 10 літер – рекомендована кількість.
- Цікавим варіантом є додавання знаку «?» як джокера, який кожен гравець може використовувати замість будь-якої літери, яку він захоче.

--	--	--	--	--	--	--	--	--

Вправа 15. Морський бій

Необхідні матеріали: папір та олівець.

Кількість гравців: 2.

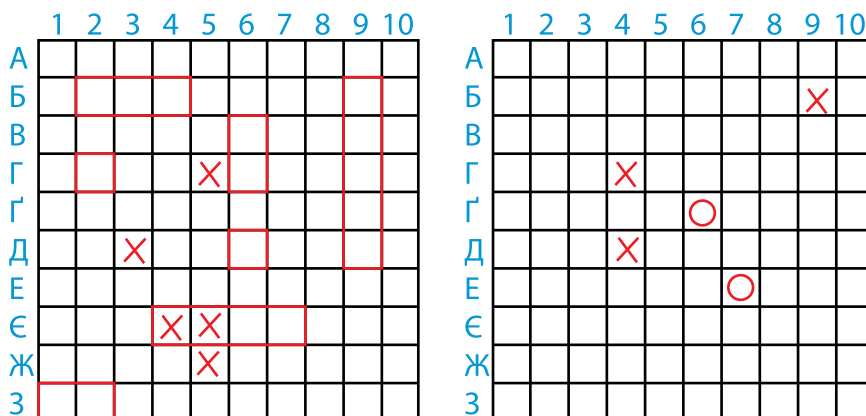
Як грати:

Кожен гравець створює дві сітки 10 x 10. Підписує кожну сітку з лівого боку цифрами, а зверху – літерами.

У лівій сітці гравець, так, щоб не бачив інший учасник гри, малює прямокутники-кораблі. Судна можна малювати горизонтально або вертикально. У цій сітці учасник позначає також постріли суперника. У правій сітці гравці позначають свої ходи «Х», якщо влучив, і «О» якщо промах.

Флот кожного гравця має складатися з таких кораблів:

- 1 авіаносець – 5 квадратів
- 1 лінкор – 4 квадрата
- 1 крейсер – 3 квадрата
- 2-ох есмінців – по 2 квадрата
- 2-ох підводних човнів – по 1 квадрату

Гравці по черзі «роблять постріли» у корабель суперника, називаючи координати квадрата (наприклад, А5). Суперник відповідає «влучив», якщо в цій клітинці розміщено корабель, або «повз», якщо в клітинці немає корабля. Гравець промахнувся. Якщо гравець улучив в останній квадрат корабля, що залишився, суперник повинен оголосити назву корабля; наприклад, «Мій лінкор затонув». Перший гравець, який утратить усі свої кораблі, програє гру.

Вправа 16. Категорії

Необхідні матеріали: папір та олівець.

Кількість гравців: 2 або більше.

Як грати:

- Оберіть і запишіть у верхній частині аркуша паперу 5–10 категорій (їжа, одяг, кольори, іграшки, квіти, фрукти й овочі, тварини).
- Кожен гравець по черзі називає будь-яку літеру. Інші учасники по черзі перелічують щось у кожній категорії, що починається з цієї літери. Кожен гравець має по одній хвилині на відповідь.
- У кожному раунді підраховують бали. Гравець отримує бали лише за ті слова, які ні в кого більше не повторювалися. Після проходження всіх категорій гравець, який набрав найбільше балів, є переможцем.

Приклад:

Обрано літеру «М», а категорію – «фрукти й овочі».

Гравці можуть сказати: манго, мандарин, морква, малина тощо.

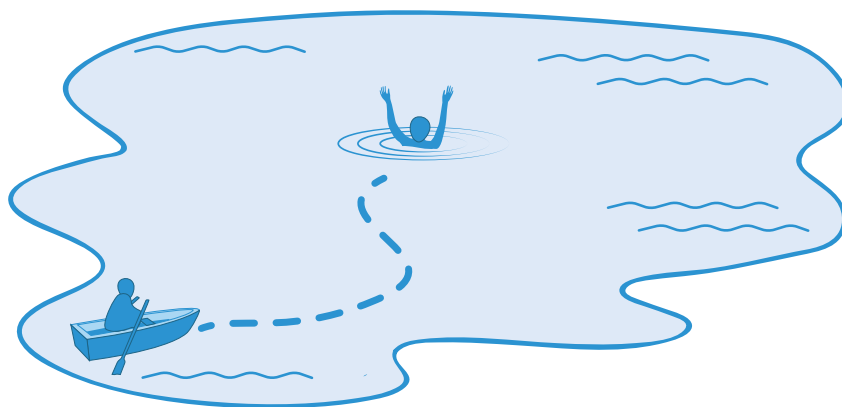
Вправа 17. Рятуйте!

Необхідні матеріали: папір та олівець.

Кількість гравців: 2 або більше.

Як грати:

- Сенс гри полягає в необхідності відгадати загадане ведучим слово з 5-7 букв. Якщо дітям складно відгадати, можна обмежити тему (наприклад, слово – назва овочу).
- На аркуші гравці малюють озеро, посередині якого тоне плавець (фігура людини у воді). Його може врятувати людина, яка знаходиться в човні, що буде рухатися до потерпілого. Кожна правильно відгадана буква – крок до порятунку, який промальовують подібно до риски. Мета – якомога швидше дістатися до потерпілого.
- Якщо гравець відгадає слово до того, як риски руху човна дістануть потерпілого, він виграє. Якщо ні – виграє гравець, який загадав слово.

Настільно-друковані ігри для дітей старшого віку

Дітям старшого дошкільного віку, поки вони вдома, можна запропонувати настільно-друковані ігри, призначені для стимулювання мовлення, пізнання, критичного мислення, дрібної моторики та творчості; управління у розмірковуванні.

Спостерігайте 	Слухайте
Як вашій дитині вдається діяти по черзі та дотримуватися правил?	Які слова використовує ваша дитина?
Що подобається вашій дитині?	Що її смішить?
Можливо, якийсь елемент цієї вправи вашій дитині не подобається?	Як ваша дитина показує, що їй не подобається вправа?

Розуміння та підтримка розвитку вашої дитини

- **Пізнання** (навички виконання пізнавальних завдань)

Заохочуйте дитину мислити та розв'язувати задачі.

Розвивайте навички слухання та підвищуйте концентрацію уваги.

Навчайте початкових математичних дій, наприклад, яке число більше або менше, порядку цифр від 1 до 10, додаванню чисел у межах 10.

- **Спілкування** (розвиток мовлення)

Підтримуйте навички слухання та розширюйте словниковий запас.

- **Дрібна та загальна** моторика

Пам'ятайте: тримання гральних карт у руці розвиває дрібну моторику, а до того ж спритність та координацію рук і очей.

- **Соціально-емоційне** становлення

Зміцнюйте стосунки дитини з іншими людьми.

Розвивайте терплячість і вміння дотримуватися правил чесної гри.

Пояснюйте дитині, чому не варто засмучуватися через поразку.

Вправа 18. Тягни рибу

Необхідні матеріали: стандартна колода з 52 гральних карт (без джокерів).

Кількість гравців: 2 – 7.

Як грати:

- Визначте, хто роздаватиме карти. Якщо гравців двоє чи троє, кожному роздають по сім карт. Якщо в грі бере участь більше людей, кожному дістається по п'ять карт. Карти, що залишилися, кладуть рівною купкою зворотним боком догори. Це – «рибний ставок».
- Кожен гравець сортує свої карти в групи з однаковими числами чи однаковими фігурами (наприклад група трійок або група королів) і не показує їх іншим гравцям. «Заявник» (особа ліворуч від того, хто роздавав карти) починає гру та просить в іншого гравця такі карти, які відповідають картам у нього на руках. Наприклад, якщо в заявника два королі, він просить у когось із гравців віддати йому королів. Якщо в того гравця є королі, він повинен їх віддати. Відтак заявник продовжує гру і просить у того самого гравця інші карти, поки не виявиться, що в того немає потрібних карт. Тоді гравець на прохання заявника віддати карти відповідає: «Тягни рибу». І заявник повинен взяти одну карту з «рибного ставка». Тепер заявником стає гравець, який сказав: «Тягни рибу».
- Той, хто збере всі чотири карти з однаковими числами чи однаковими фігурами (наприклад чотири вісімки або чотири дами), викладає їх перед собою зворотним боком догори.
- Переможцем стає той гравець, у кого першого не залишиться жодної карти, лише повні набори. Якщо в двох людей карти закінчуються одночасно, виграє той, у кого більше наборів.

Вправа 19. Хто зверху?

Необхідні матеріали: папір, олівці/ фломастери, ножиці, лінійка

Кількість гравців: 2 або більше.

Робимо картки для гри:

Підготуйте аркуші паперу розміром 5 x 5 см.

Обговоріть із дитиною, які предмети намалюєте. Надайте перевагу простим малюнкам (наприклад: геометричні фігури, сонечко, хмаринка, веселка, квітка, яблуко, дерево).

Це дасть змогу дитині з незначною вашою допомогою зробити картки.

Зробіть по дві картки з однаковими малюнками.

Кількість пар карток може бути різною, але не менше 5.

Як грати:

Перед початком гри викладіть всі картки лицьовим боком догори.

Гравцям дається 30 секунд для того, щоб запам'ятати розташування карток.

Переверніть картки лицьовий боком донизу.

По черзі учасники відкривають по 2 картки, якщо на них однакові картинки, то гравець залишає їх собі, якщо різні – перевертає лицьовим боком донизу.

Виграє гравець, який зібрав/ла більше карток.

Додаток 1. Загальне опитування

Запитання для анкетування до та після застосування рекомендацій, поданих у посібнику.

1. Скільки дорослих і дітей проживають у вашій родині?

2. Чи допомогли вам запропоновані вправи під час гри з дитиною?

3. Зазначте, що нового ви дізналися про себе та/або про свою дитину.

4. Яка вправа сподобалася вашій дитині найбільше?

5. Вам потрібна додаткова інформація про інші види ігрових вправ?

6. Чи допомогли вам ці вправи взаємодіяти з дитиною?

7. Чи допомогли ці вправи вашим дітям навчитися взаємодіяти одне з одним?

8. Чи є у вас якісь запитання чи занепокоєння щодо розвитку вашої дитини?

20-хвилинні активності для гри вдома

5 хвилин:

- Заспівайте пісеньку з дитиною
- Розкажіть про активність

15 хвилин:

- Активність
- Прибирання

